

„Коя е ефикасната форма една гражданска общност да заяви своите интереси пред цялото общество или съответните управляващи институции”

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Въз основа на принципната и нормативната отвореност на българската Конституция към директното участие на гражданите в управлението на страната ЗПУГДВМС посочва три основни форми на това непосредствено включване на народа в управленския процес. Според неговия чл. 3 това са референдумът, гражданската инициатива и общото събрание на населението. От своя страна референдумите и гражданските инициативи се делят на два вида - национални и местни, докато общото събрание на населението може да се провежда само на местно ниво.

Следва да се отбележи, че ЗПУГДВМС демонстрира известна категориална неяснота при систематизирането на формите на пряка и партиципаторна демокрация. От една страна, той не включва в каталога по чл. 2 няколко директно-демократични института, които иначе урежда в следващите глави. Става дума за отменителен референдум, националната и местната народна инициатива.

2. ОСНОВНА ЧАСТ

Всъщност уредбата на народната инициатива „между другото“, като институция, подчинена на референдума и като че ли приравнена на правото на инициатива за провеждане на референдум, може да се посочи като слабост на ЗПУГДВМС. Така например чл. 10, ал. 1 ЗПУГДВМС фиксира правото на инициативен комитет от граждани, събрали поне 200 000 подписа, да направи предложение до Народното събрание за провеждане на национален референдум. Аналогично чл. 27, ал. 1 ЗПУГДВМС дава правото на инициативен комитет, набрал подписите на минимум 1/20 от гражданите с избирателни права в съответната община, район, кметство, населено място или квартал, да поискат от общинския съвет провеждането на местен референдум. В случая обаче се касае

не за народна инициатива от типа, който е познат в сравнителноправен план, а само за право на инициатива за провеждане на референдум.

Разликата се крие в това, че при правото на инициатива решаващият орган, в случая Народното събрание или общинският съвет, може да откаже провеждането на референдум и този отказ няма как да бъде преодолян, докато при народната инициатива референдум задължително се провежда, освен ако инициативата е индиректна и парламентът, съответно представителният орган на местно самоуправление, изцяло одобри направеното с нея предложение. Доказателство за правилността на застъпеното разграничение между право на инициатива за провеждане на референдум и народна инициатива е и фактът, че президентът или правителството например също така имат право да сезират Народното събрание с искане за провеждане на референдум (при това както по ЗДН, така и по ЗПУГДВМС), но това далеч не означава, че те могат сами да поставят въпрос на такъв референдум.

Ето защо е желателно в ЗПУГДВМС да бъде обособен самостоятелен раздел, посветен на народната инициатива - както конституционна, така и законодателна, а не тя да се разглежда като „дерибат“, доразвитие и квалифицирана форма на правото на инициатива за провеждане на референдум. По този начин ще се подобри не само систематиката на закона, но и ще стане възможно да се обърне специално внимание на народната инициатива, и по-специално на нейните допустими разновидности, годен обект и процесуални особености. Желателно е също така обявяването на народната инициатива за форма за участие на гражданите в управлението, наред с референдума, народното вето, общото събрание на населението и гражданската инициатива.

Наред с това ЗПУГДВМС не разграничава ясно формите на пряка от тези на партиципаторна демокрация. Така например той квалифицира като форма на пряко участие на гражданите гражданската инициатива. Тя наследява института на подписката като самостоятелно уредена форма според ЗДН и го интегрира в себе си. С други думи, гражданската инициатива е особена форма на колективна петиция, като подписката е правно-техническият способ за нейното реализиране. Освен това гражданската инициатива не е форма на пряка, а на партиципаторна